

Warszawa, 15-01-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.813.18.2021.JK

**Pani
Barbara Nowacka
Minister Edukacji**

ePUAP

sekretariat.dkopp@mein.gov.pl

Szanowna Pani Minister,

w nawiązaniu do pisma z dnia 29 grudnia 2023 r. (znak: DKOPP-WOKO.021.3.2023.MK), przedstawiam uwagi do projektu rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (dalej jako: „rozporządzenie zmieniające”) oraz projektu załącznika nr 3 do rozporządzenia zmieniającego.

W dotychczasowych wystąpieniach do Ministra Edukacji i Nauki¹ wskazywałem na konieczność **przywrócenia pełnego wymiaru godzin nauki języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej w formie nauki dodatkowej, na zasadzie równości z innymi mniejszościami**. Z tego powodu nie zgłaszam uwag do rozwiązań

¹ Zob. wystąpienia z dnia 5 stycznia 2022 r., 1 marca 2022 r., 20 czerwca 2022 r., 16 grudnia 2022 r., 15 marca 2023 r. (znak: XI.813.18.2021).

zawartych w rozporządzeniu zmieniającym oraz w załączniku nr 3 do tego rozporządzenia.

Moje zastrzeżenia budzi natomiast termin wejścia w życie proponowanych zmian. Rozporządzenie z dnia 4 lutego 2022 r.² prowadzi do naruszenia standardu konstytucyjnego i prawno międzynarodowego w zakresie pozytywnego działania państwa na rzecz podtrzymania tożsamości kulturowo-językowej. Dlatego też usunięcie skutków wejścia w życie tego rozporządzenia powinno nastąpić niezwłocznie – od drugiego semestru bieżącego roku szkolnego 2023/2024.

Warto zauważyć, że pomimo zmniejszenia tygodniowego wymiaru godzin nauki języka niemieckiego jako języka mniejszości, nie zmniejszyła się liczba dzieci i młodzieży deklarujących chęć nauki tego języka jako własnego. Wręcz przeciwnie, w 2022 r. było to 48,5 tys. osób, a w 2023 r. 54,6 tys. osób³.

Jak wynika z dostępnych danych⁴, niektóre jednostki samorządu terytorialnego podjęły próbę samodzielnego zaspokojenia potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży należących do mniejszości niemieckiej. Powyższe, w związku ze zmniejszeniem wag naliczania subwencji dla uczniów i uczennic korzystających z nauki języka niemieckiego jako języka mniejszości w formie dodatkowej, skutkuje znacznym obciążeniem finansowym jednostek samorządu terytorialnego. Z ankiet przeprowadzonych przez Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce wynika, że w roku szkolnym 2022/2023 w 19 gminach w województwie opolskim i tylko w 1 gminie w województwie śląskim, wsparcie finansowe umożliwiało realizację pełnego zakresu zajęć, tj. trzech godzin nauki języka niemieckiego w tygodniu⁵.

Wraz z upływem czasu negatywne skutki społeczne wywołane ograniczeniem prawa mniejszości niemieckiej do nauki własnego języka, będą coraz trudniejsze do

² Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 4 lutego 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, Dz. U. z 2022 r. poz. 276.

³ Zob. Pismo MEiN z dnia 27 lipca 2023 r. (znak: DKOPP-WOKO.440.11.2023), https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2023-08/Odpowiedz_MEiN_jez_niemiecki_nauczanie_ponowne_27.07.2023.pdf, dostęp: 10 stycznia 2024 r.

⁴ Zob. <https://vdg.pl/na-przekor-rozporzadzeniom-o-roznych-sposobach-wsparcia-jezyka-niemieckiego/>, dostęp: 10 stycznia 2024 r.

⁵ Zob. <https://vdg.pl/dlaczego-potrzebujemy-nauczania-jezyka-niemieckiego-jako-jezyka-mniejszosci-apel-do-gmin/>, dostęp 10 stycznia 2024 r.

odwrócenia. Pomimo wyrażanej woli nauki własnego języka, dzieci i młodzież należące do mniejszości niemieckiej od niemal półtora roku są pozbawione możliwości nauki języka niemieckiego jako języka mniejszości w pełnym wymiarze, co negatywnie rzutuje przede wszystkim na podtrzymanie tożsamości kulturowo-językowej tej mniejszości. Dlatego też przywrócenie nauki języka niemieckiego w wymiarze obowiązującym do 31 sierpnia 2022 r. i na zasadzie równości z innymi mniejszościami należy w mojej ocenie wprowadzić niezwłocznie, jeszcze w bieżącym roku szkolnym.

Przywrócenie pełnego wymiaru godzin nauki języka niemieckiego jako języka własnego w formie nauki dodatkowej, w trakcie trwania roku szkolnego, może stanowić wyzwanie organizacyjne dla szkół. Należy jednak zauważyć, że dyrektorzy mają możliwość wprowadzenia niezbędnych zmian w arkuszu organizacyjnym w trakcie trwania roku szkolnego (również po 30 września) poprzez aneksowanie zatwierdzonego dokumentu⁶. Skorzystanie z takiej możliwości wydaje się szczególnie uzasadnione, w obliczu utrzymywania od 1 września 2022 r. rozwiązań prawno-organizacyjnych noszących znamiona dyskryminacji mniejszości niemieckiej w zakresie dostępu do nauki własnego języka.

Na koniec pozwolę sobie zauważyć, że na podanej w Ocenie Skutków Regulacji liście konsultowanych partnerów społecznych brakuje organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. Ze względu na wagę i przedmiot uregulowań przewidzianych w rozporządzeniu zmieniającym, niezbędnym jest zasięgnięcie opinii przedstawicieli organizacji mniejszości narodowych i etnicznych – w szczególności mniejszości niemieckiej – również w ramach konsultacji z partnerami społecznymi, nie tylko w ramach konsultacji z Komisją Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Zważając na powyższe, zwracam się z uprzejmą prośbą o wzięcie pod uwagę mojego stanowiska na dalszym etapie prac legislacyjnych.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

⁶ M. Pilich [w:] A. Olszewski, M. Pilich, Prawo oświatowe. Komentarz, wyd. III, Warszawa 2022, art. 110.

/-wydano i podpisano elektronicznie/